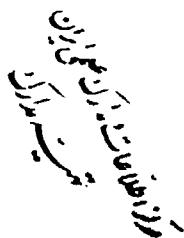

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۸۱ / ۴ / ۸

باسمه تعالی

دانشگاه امام حسین (ع)

پژوهشکده علوم انسانی

پایان نامه تحصیلی کارشناسی ارشد

رشته مدیریت دولتی

موضوع

رهبری انبیا از دیدگاه قرآن کریم

(مطالعه موردی رهبری حضرت نوح (ع))

استاد راهنما

دکتر حسن عابدی جعفری

استادان مشاور

دکتر سید عبدالرضا حسینی

دکتر علیرضا حلم زاده

تحقیق و تدوین

محمد علی صادقی

تقدیم:

این خدمت ناچیز را به روح پرفتوح
حضرت امام خمینی (ره) و والدین
مرحوم تقدیم می دارم.

تشکر و قدردانی

خداوند متعال را شاگردم که توفیق نگارش پایان‌نامه حاضر را با عنوان رهبری انبیاء از دیدگاه قرآن (مطالعه موردی رهبری حضرت نوح(ع)) عنایت فرمود. به مصداق «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» از کلیه برادرانی که در تحقیق حاضر به نحوی به اینجانب کمک کردند سپاسگزارم.

از استاد راهنمای دلسوز و گرانقدر جناب آقای دکتر حسن عابدی جعفری که با صبر و متانت و راهنمایی‌های بزرگوارانه خویش مرا یاری کردند تشکر می‌کنم.

از استادان مشاور، جناب آقای دکتر سید عبدالرضا حسینی و جناب آقای دکتر علیرضا حلم زاده، که با رهنمودها و نکته آموزشی خویش بر غنای پژوهش افزودند تشکر می‌کنم.

از جناب آقای دکتر ندایی و جناب آقای دکتر نیکوکار و جناب آقای دکتر سنجقی و برادر بزرگوار جناب آقای محمد حسن آغاسی اصفهانی و برادر بزرگوار جناب آقای سید هدایت جلیلی که در فرایند پژوهش از مساعدت و راهنمایی‌های دلسوزانه آنان بهره‌مند بودم تشکر می‌کنم.

از همسر گرامیم که رنجها و سختیها را بر خود پذیرفتند تا من آسوده خاطر این گام را بردارم تشکر می‌کنم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
خلاصه	۷
فصل اول - طرح تحقیق	۱۴
الف - ضرورت و اهمیت	۱۵
ب - هدف	۱۵
ج - قلمرو	۱۶
د - نوع	۱۶
هـ - روش	۱۶
فصل دوم - ادبیات تحقیق	۱۷
الف - رویکرد تاریخی	۱۸
ب - رویکرد تفسیری	۲۰
ج - رویکرد عرفانی	۲۴
د - رویکرد رهبری شناسی	۲۶
فصل سوم - متدلوژی	۲۸
الف - روش	۲۹
ب - دسته بندی و فهرست آیات	۲۹
ج - تدوین موضوعی آیات	۴۵

فصل چهارم - تجزیه و تحلیل اطلاعات..... ۵۸

الف - ارتباط الله با نوح (ع)..... ۵۹

ب - ارتباط نوح (ع) با قوم..... ۶۲

ج - ارتباط الله با قوم..... ۶۷

د - ارتباط نوح (ع) با الله..... ۶۹

هـ - ارتباط قوم با نوح (ع)..... ۷۲

د - سایر ارتباطات..... ۷۴

فصل پنجم - نتایج و پیشنهادها..... ۸۲

الف - نتایج..... ۸۳

اول : ارائه نموداری مدل..... ۸۴

دوم : فرآیند رهبری..... ۸۵

سوم : تحلیل ارکان و روابط مدل

ب - پیشنهادها..... ۱۱۱

۱ - در مورد الله..... ۱۱۲

۲ - در مورد انبیا..... ۱۱۲

۱ - در مورد قوم..... ۱۱۲

۱ - تحقیق تطبیقی..... ۱۱۳

فهرست منابع و مآخذ..... ۱۱۴

فهرست آیات..... ۱۱۶

فهرست نمودارها و جداول

نمودار شماره (۱) مدل رهبری حضرت نوح(ع).....	۸ و ۸۶
نمودار شماره (۲) فرایند رهبری حضرت نوح(ع).....	۱۱ و ۸۹
نمودار شماره (۳) بسط مرحله دعوت قوم در فرایند رهبری.....	۱۲ و ۹۲
جدول شماره (۱) مطالب در مورد حضرت نوح(ع) در تفسیر المیزان.....	۲۲ و ۲۳
جدول شماره (۲) ارتباط الله با نوح(ع).....	۶۱
جدول شماره (۳) ارتباط نوح(ع) با قوم.....	۶۶
جدول شماره (۴) ارتباط الله با قوم.....	۶۸
جدول شماره (۵) ارتباط نوح(ع) با الله.....	۷۱
جدول شماره (۶) ارتباط قوم با نوح(ع).....	۷۳
جدول شماره (۷) ارتباط نوح(ع) با فرزند.....	۷۴
جدول شماره (۸) ارتباط ملأ با نوح(ع).....	۷۶
جدول شماره (۹) ارتباط ملأ با قوم.....	۷۸
جدول شماره (۱۰) ارتباط الله با همراهان.....	۷۹
جدول شماره (۱۱) ارتباط الله با ذریه.....	۸۰
جدول شماره (۱۲) ارتباط الله با امت.....	۸۱
جدول شماره (۱۳) صفات و ویژگیهای الله.....	۹۸
جدول شماره (۱۴) صفات و ویژگیهای نوح(ع).....	۱۰۱
جدول شماره (۱۵) ویژگیهای قوم.....	۱۰۷

بسم الله الرحمن الرحيم

خلاصه

در این تحقیق با اشاره به رویکردهای مختلف، رویکرد جدید (رهبری شناسی) را معرفی کرده، شیوه و نحوه ورود به بحث و نحوه نگرش به موضوع را در این رویکرد توضیح داده‌ایم.

در این تحقیق بیشتر در پی آن بوده‌ایم که عناصر و ارکان اصلی و در نهایت مدل رهبری حضرت نوح(ع) و فرایند رهبری را از دل آیات مربوط به حضرت نوح(ع) به دست آوریم. به این منظور، با جمع‌آوری اطلاعات و آیات قرآنی و تنظیم و تدوین آنها بر حسب ترتیب سوره‌ها در قرآن مجید، مباحث را بر حسب وقوع حوادث تاریخی (قبل از طوفان - حین طوفان - بعد از طوفان و عبرت‌گیری) موضوع‌بندی کرده‌ایم. شایان ذکر است که در لیست کردن آیات دسته‌بندی شده، نکات زیر لحاظ شده است:

۱ - مجموعه بودن هر دسته از آیات

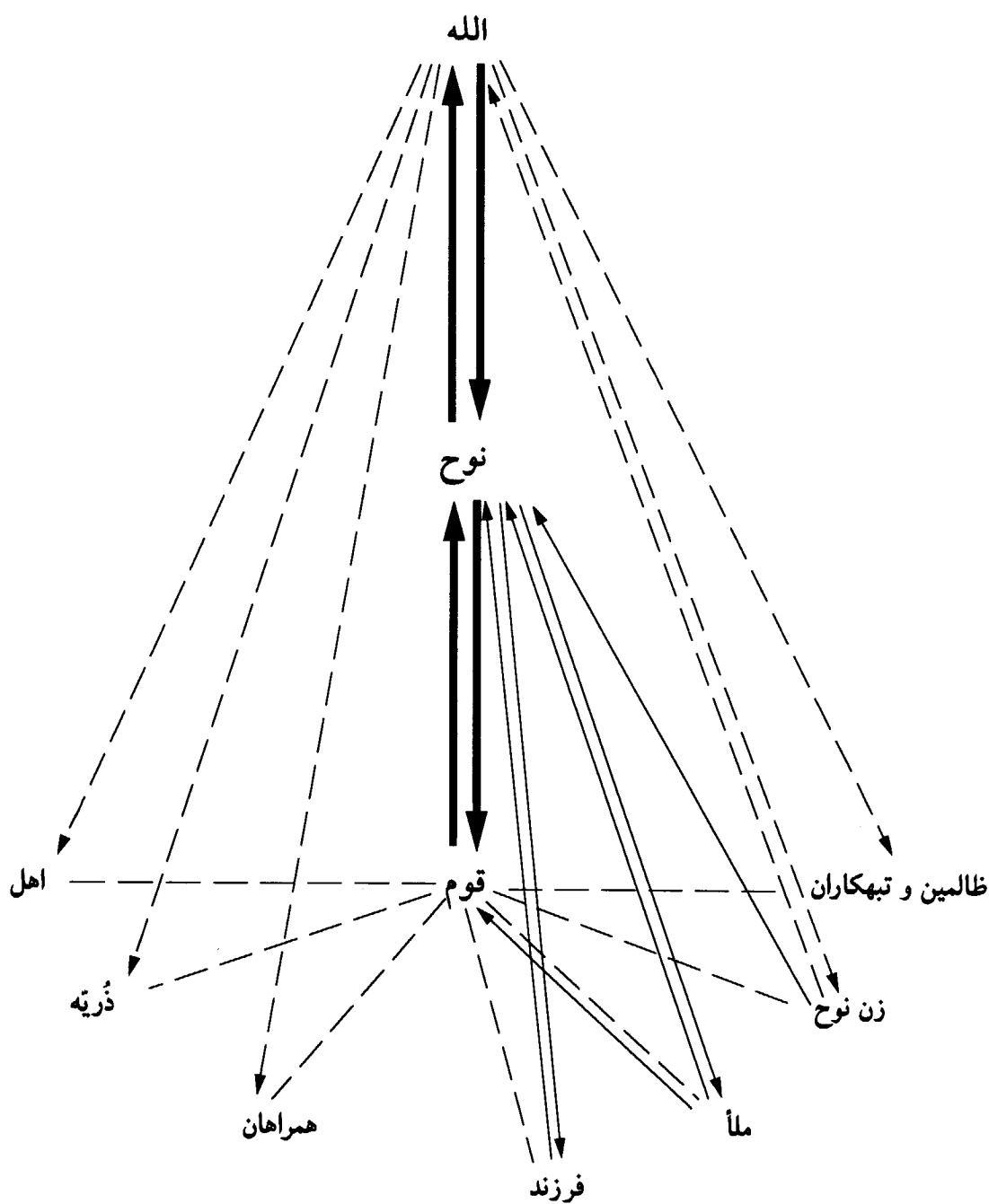
۲ - سیر قرآنی هر مجموعه

۳ - پویایی بحث از ابتدا تا انتها

پس از موضوع بندی آیات، رابطه‌ها و ارتباط بین عناصر و ارکان اصلی را بازشناخته‌ایم. از میان ارتباطهای مورد نظر، ابتدا مهمترین ارتباط را که همانا ارتباط الله با نوح(ع) است بررسی کرده‌ایم. سپس سایر ارتباطها (شامل ارتباط نوح(ع) با قوم و ارتباط قوم با نوح(ع) و ارتباط الله با قوم و همچنین ارتباط نوح(ع) با الله و ارتباط نوح(ع) با فرزند و بالعکس و ارتباط نوح(ع) با ملأ و بالعکس و ...) را هر یک پس از دیگری بررسی کرده‌ایم.

شایان توجه است که در بررسی ارتباطها تا آنجا که مقدور بوده، ارتباط فعلی لحاظ شده است. مدل حاضر گویای انحاء ارتباطات مذکور است:

اول: مدل رهبری حضرت نوح (ع)

نمودار شماره (۱)

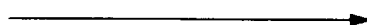
توضیح مدل

۱:

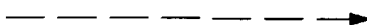
علامت فوق نشان ارتباط مستقیم و اصلی است و شامل ارتباط الله با نوح (ع) و نوح (ع) با الله و نوح (ع) با قوم و قوم با نوح (ع) است.

۲:

علامت فوق ارتباط مستقیم است و شامل ارتباط نوح (ع) با فرزند، ملأ و همسر و فرزند، ملأ و همسر با نوح (ع) است.

۳:

علامت فوق ارتباط غیرمستقیم است که شامل ارتباط الله با اهل، ذُرَّیَّه، همراهان و ظالمین و زن نوح و همچنین ارتباط زن نوح با خداوند است.

۴:

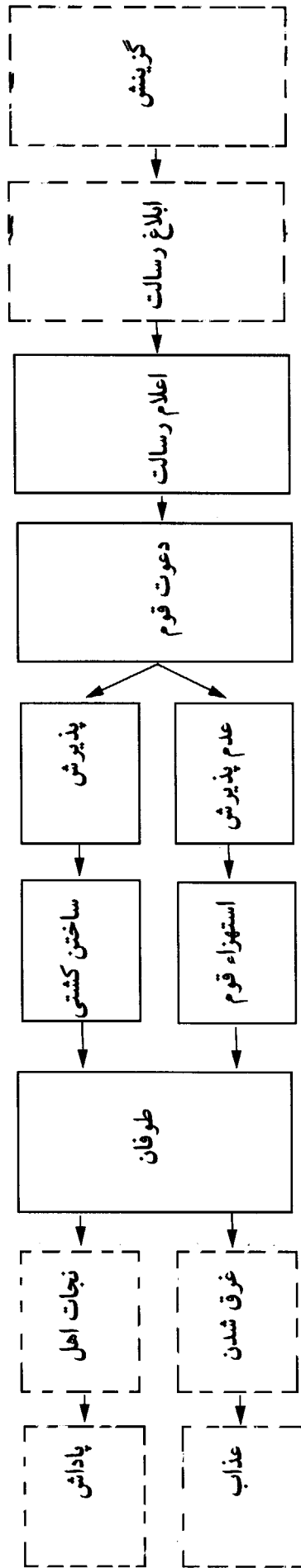

علامت فوق زیرمجموعه است؛ شامل اهل، ذُرَّیَّه، همراهان، فرزند، ملأ، زن نوح و ظالمین است.

دو نکته قابل توجه:

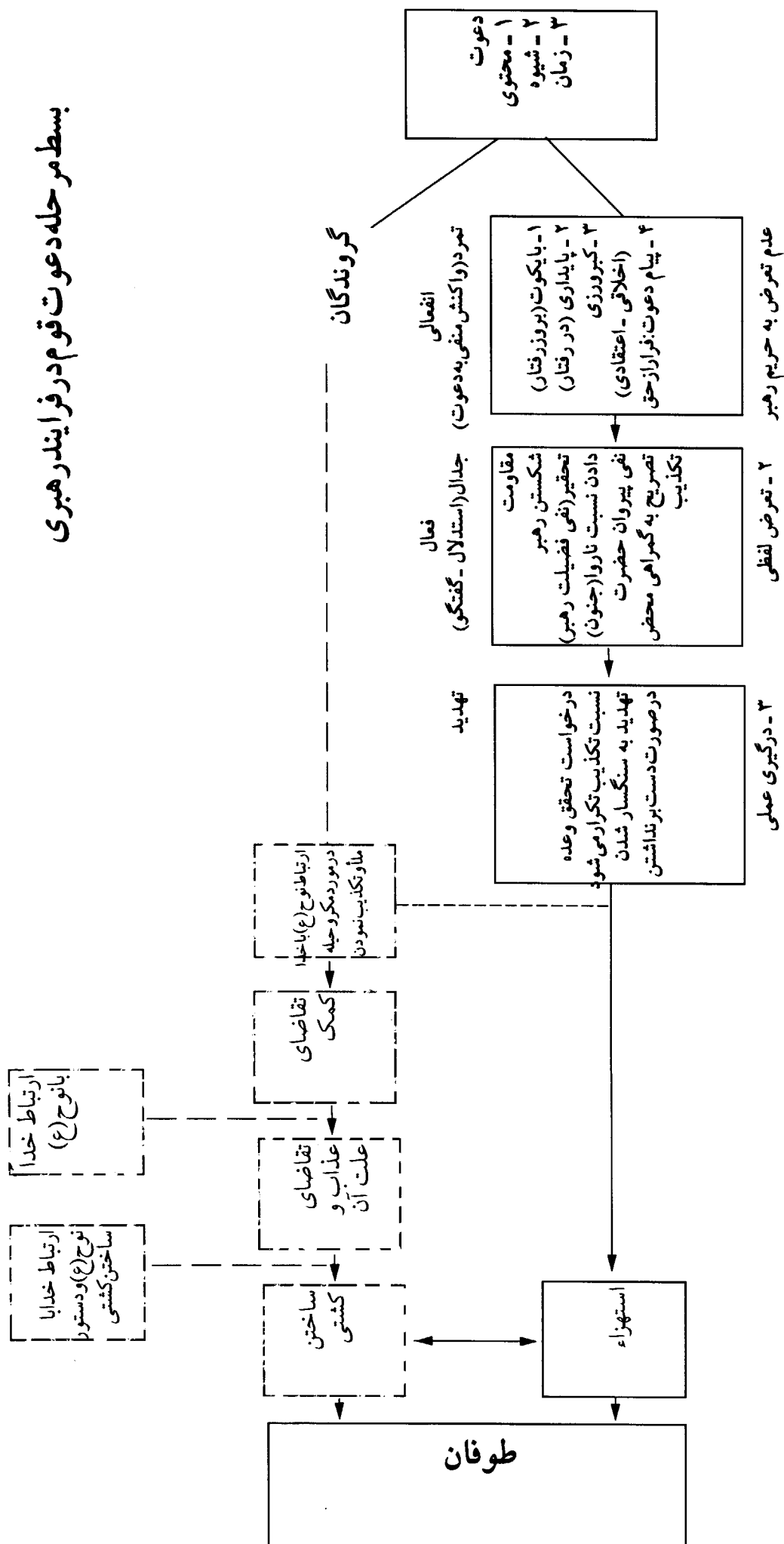
- ۱: تمامی ۱۲۸ آیه‌ای که مربوط به حضرت نوح (ع) است به بیان مسایل دوران نهضت، از ابتدا تا انتهای نهضت، می‌پردازد.
- ۲: وضعیت مخاطب در ارتباطات باید مورد توجه باشد.

دوم-فرايند رهبري حضرت نوح (ع)

نمودار شماره (۲)

بسط مرحله دعوت قوم در فرایند رهبری

نمودار شماره (۳)

سوم-تحلیل ارکان و روابط مدل

نتایج در مورد الله :

- ۱. صفات و ویژگیهای الله
- ۲. نقش الله در رهبری حضرت نوح(ع)

در مورد رهبری حضرت نوح (ع):

- ۱. ویژگیهای حضرت نوح (ع)
- ۲. حضرت نوح (ع) رهبری دلسوز و مهربان برای قوم بود.
- ۳. رهبری حضرت نوح (ع) را کاری عبث و بیهوده نمی دانیم.
- ۴. رهبری حضرت نوح (ع) مبتنی بر مردم دوستی و عدم درخواست اجر و مزد از افراد بود.
- ۵. حضرت نوح (ع) برای هدایت قوم خویش از هیچ تلاشی - وعده و وعید و استدلال منطقی - دریغ نکردند.
- ۶. رهبری حضرت نوح (ع) و ایجاد تحول

و در مورد قوم:

- ۱. ویژگی قوم
- ۲. بررسی عامل انحطاط قوم
- ۳. برخورد ملأ در برابر دعوت حضرت نوح (ع)

فصل اول

طرح تحقیق

الف- ضرورت و اهمیت

ب- هدف

ج- قلمرو

د- نوع

هـ- روش